

Diskriminasiya

Diskriminasiya – insan hüquqlarının fundamental prinsipinə ziddir.

Kimisə diskriminasiya etmək onu öz siyasi, vətəndaş, iqtisadi, sosial və ya mədəni hüquq və azadlıqlarından, o cümlədən digər hüquqlarından tam həcmdə istifadə etmək imkanından məhrum etməkdir. Diskriminasiya – insan hüquqlarının baza prinsipinə ziddir: bütün insanlar bərabərdirlər və eyni hüquqlara malik olmalıdırlar. Bu prinsip insan hüquqlarından bəhs edən bütün əsas sənədlərdə öz əksini tapmışdır (məsələn, Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya, Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası sənədlərində). Milli Konstitusiyaların çoxuna diskriminasiya əleyhinə maddələr daxildir.

Hüquq müdafiəsi qanunvericiliyində “diskriminasiya” haqqında vahid bir tərif verilməsə də, bu terminin bütün sənədlərdə müəyyən ümumi elementləri vardır (məsələn, Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya, İrqi diskriminasiyanın bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Beynəlxalq Konvensiya və ya Qadın diskriminasiyasının bütün formalarının ləğvi haqqında Konvensiya):

1. Diskriminasiyaya müxtəlif faktorlar səbəb ola bilər. Məsələn, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın 2-ci maddəsində diskriminasiya səbəbləri kimi: irq, dəri rəngi, cinsi mənsubiyyət, dil, din, siyasi və ya digər fikirlər, milli, etnik və ya sosial mənşə, maliyyə imkanları, sağlamlıq vəziyyəti və ya uşağın, onun valideynlərinin və ya qəyyumlarının hər hansı durumu ola bilər. Sosial sinif, məşğuliyyət növü, cinsi oriyentasiya, üstünlük verilən dil də diskriminasiya üçün müxtəlif səbəblərdir.

2. Diskriminasiya kimi qəbul edilən hərəkətlər vardır: qəbul etməmək, məhdudlaşdırmaq və ya insanı (bir qrup insanları) təcrid etmək. Bu hərəkətlər daha ağır formadan – insan hüquqlarının kobud pozulması hallarından (genosid, quldarlıq, etnik təmizləmə, dini zəmində təqib etmə) daha yüngül formayadək (işə qəbul, vəzifə üzrə yüksəlmə, mənzil verilməsi, sözlə təhqir) dəyişir. Qeyd edək ki, yüngül formalı diskriminasiya daha çox rastlanandır. Uşaqlar arasında tez-tez rastlaşılan diskriminasiya nümunələri – təcrid etmə (uşaqla oynamaqdan imtina), fərqli olduqları üçün təqib və təhqiretmədir (məsələn, “zəif”, “gombul”, “axmaq” və s.).

3. İnsanlara öz hüquq və əsas azadlıqlarından istifadə etməyə imkan verilməməsindən yaranan nəticələr vardır. Diskriminasiya cəmiyyətə də təsir edir, bu zaman stereotip inanclar və irqçi münasibətlər güclənir.

Diskriminasiya adətən savadsızlıq, önmühakimə və neqativ stereotiplərə əsaslanır. Bir çox insanlar onlara naməlum və ya qərribə görünən insan və hadisələrdən

qorxduqları üçün xarici görkəmi, mədəniyyəti və ya davranışı fərqli olan insana şübhə ilə yanaşır və ya zorakılıq göstərir.

İrqiçiliyin tarixi kökləri bir insan qrupunun digər insan qrupu üzərində üstünlüyü haqqında düşüncələrdədir ki, bu, vaxtilə “aşağı” təbəqələrin üzərində hakimiyyəti doğrultmaq üçün istifadə olunurdu. Hal-hazırda demək olar ki, dünyanın hər yerində bu tərzdə düşüncələrdən imtina edilir, lakin irqçilik zəminində diskriminasiya hələ də mövcuddur. Diskriminasiyanın digər formaları kimi seksizmi, yaşa görə diskriminasiyanı, homofobiyanı, antisemitizmi, dini dözümsüzlüyü, ksenofobiyanı (başqa ölkə və xaricilərə qarşı qorxu və ya nifrət hissinin olmasını) göstərmək olar.

Seqreqasiya – qanunla və ya adətlə təsdiqlənmiş etnik qrupların parçalanmasıdır və diskriminasiyanın son həddinə çatan formalarındandır. Məsələn, Avropada seqreqasiyanın rəsmi formaları mövcud idi, yəhudiləri vaxtilə gettolarda təcrid edirdilər.

Bu gün Avropa ölkələrinin bəzilərində bir çox qaraçılar düşmən münasibət və ya iqtisadi seqreqasiya səbəbi ilə ayrıca icma kimi yaşamağa məcburdurlar.

Açıq diskriminasiya bir şəxsə və ya qrupa qarşı düşünülmüş formada yönəldilən diskriminasiyadır. Açıq diskriminasiya nümunəsi kimi müəyyən etnik qrupa mənsub olan uşaqların məktəbə götürülməməsi, mənzil kooperativinin immiqrantlara mənzil kirayə verməməsi göstərilə bilər. *Dolayı diskriminasiya* ilk baxışda neytral görünən siyasi kursun və ya tədbirin müəyyən azlıqlara aid olan insanları daim əlverişsiz vəziyyətə salması ilə əlaqəlidir. Məsələn, yanğınsöndürmə xidmətinə ancaq müəyyən olunmuş minimal boyu olan insanların qəbul edilməsi, qadın və immiqrantların avtomatik olaraq istisnası, uzun ətək və baş örtüyü olan insanların mağazaya işə götürülməməsi və s.

Diskriminasiyaya, xüsusən də dolayı və ya gizli diskriminasiyaya qarşı mübarizə aparmaq üçün bəzi ölkələr **müsbət diskriminasiya** və ya **affirmativ təsirdən** istifadə edir. Bu zaman tarixi və ümumi diskriminasiyaya məruz qalmış insan qruplarına süni olaraq üstünlük verilir. Məsələn, universitetə qəbul zamanı, rəsmi vəzifələrə təyinatda müəyyən qrupdan olan insanlar (etnik azlıqlar, kənd əhalisi) üçün kvota ayrılması. Məqsəd dolayı diskriminasiyanı kompensasiya etmək, sosial təmsil olunmanı balanslaşdırmaqdır. Digər hallarda müsbət diskriminasiya, məsələn, fiziki qüsurları və digər problemləri olan insanlar arasında eyni hüquq və imkanların yaradılması üçündür. Başqa müsbət diskriminasiya forması əvvəlki ədalətsizliyin aradan qaldırılması üçün edilənlərdir. Bütün bu tədbirlər və təcrübələr “qeyri-bərabərlik” vasitəsilə bərabərliyin bərqərar olması üçündür.

Hər dəfə biz insanları qruplara böldükdə, müxtəlif insan və qruplara müəyyən hüquq və öhdəliklər verdikdə biz özümüzə sual verməliyik: “Biz nəyə görə bunu edirik?”

Bu həqiqətən lazımdırımı? Bu hamı üçün əlverişlidirmi?" Belə olmasa, müsbət diskriminasiya özü diskriminasiyanın bir formasına çevrilə bilər.

İrqi əlamətə görə diskriminasiya

Rasizm bir irqin digər irq üzərində üstünlüyünü şüurlu və ya şüursuz qəbul edən inamdır. Bu tərifə görə müxtəlif bioloji "irqlər" mövcuddur. Lakin son dövrlərdəki tədqiqatlar, xüsusən insan genomunu öyrənən tədqiqatlar, bunu inkar edir. Baxmayaraq ki, " irq " yalnız sosial konsepsiyadır, dünyada irqçilik çox inkişaf etmişdir. "Ali irqin" varlığına az insanın inandığı müasir dövrdə insanlar əsasən **mədəni irqçilik** və ya **etnosentrizm** ruhunda davranmağa davam edirlər. Yəni əsasən öz mədəniyyətlərini "ali mədəniyyət" hesab edir, digər xalqların mədəniyyət, ənənə, adət və tarixini özününkü ilə müqayisəedilməz sayırlar.

İrqçiliyin hər bir növü hakimiyyətlə bağlıdır. Bu hakimiyyət özünü "ali" sayaraq hakimiyyəti az olan insan qruplarını diskriminasiya edir. Buna əsasən irqçiliyi xurafatın təcrübədə təzahürü hesab etmək olar.

Sual: *Sizin işlədiyiniz uşaqlara yaşadıkları cəmiyyətdəki irq və etnik qrupların müxtəlifliyini öyrənmək işində necə kömək edə bilərsiniz?*

Həm əvvəlki, həm də indiki irqçiliyin nəticələri ayrı-ayrı insanlar üçün olduğu qədər də ümumilikdə cəmiyyət üçün dağıdıcı təsirə malikdir. Rasizm kütləvi qırğınlara, genosidə gətirib çıxarmışdır. İrqçilik çoxluğu var-dövlət və hakimiyyət sahibi olan azlığın oyuncağına çevirmişdir.

Etnik və mədəni əlamətə görə diskriminasiya

Etnik və mədəniyyət amilinə görə diskriminasiya növü digər mədəniyyətlərlə müqayisədə özlərini ali hesab edir, bəzi mədəniyyətləri, xüsusən azsaylı xalqların mədəniyyətlərini "ibtidai" və lazımsız hesab edir. Məsələn, tarixən Avropada yəhudilər və qaraçılar bu diskriminasiya formasından daha çox əziyyət çəkmişdir. Antisemitizmin kökləri – yəhudilərə qarşı düşmənçilik mövqeyi, onların dini və etnik azlıq kimi qəbul edilməməsi orta əsrlərə gedib çıxır. O zaman yəhudilər Avropada yaşayan yeganə qeyri-xristian azlığı təşkil edirdi. Adətən bir çox peşə və sənətlə məşğul olma hüququ olmayan, xristianlardan aralıda – "getto"larda yaşamağa məhkum olunan, yüksək vergi verməyə məcbur edilən, mülkiyyət hüququ alınan, hətta yaşadığı ölkədən xaric edilən və ya ölüm cəzasına məhkum olunan yəhudilər əsrlər boyu ədalətsiz münasibət və xristian cəmiyyətinin xurafatına qarşı mübarizə aparıblar.

XX əsrin ortalarında yaranan faşizm irqi üstünlük ideologiyası ilə Avropada antisemitizmin kəskinləşməsinə səbəb olmuş və son nəticə kimi İkinci Dünya Müharibəsi zamanı altı milyondan artıq yəhudinin sistematik olaraq məhv edilməsinə, Holokosta gətirib çıxartmışdır. XXI əsrdə antisemitizmə hələ də son qoyulmamışdır. Yəhudi qəbirstanlıqları talan olunur, neonasist şəbəkələr açıq olaraq antisemitizmi təbliğ edirlər.

Sual: *İkinci Dünya Müharibəsi zamanı sizin ölkənizdə yaşayan yəhudilərin aqibəti necə olmuşdur?*

Qaraçılar Avropada əsrlər boyu yaşayırlar. Öz vətənləri olmayan qaraçılar öz dil və mədəniyyətlərini qoruyub saxlaya bilmişlər. Onlar dəmirçi, sənətkar, musiqiçi, tacir kimi işləyərək köçəri həyat tərzini sürmüşlər. Bütün mövcud olduqları dövr ərzində diskriminasiyaya, zorakı assimilyasiyaya və açıq quldarlığa məruz qalmışlar. XX əsrdə minlərlə qaraçı alman faşistlərinin genosidindən əziyyət çəkmiş, Şərqi Avropadakı kommunist rejimlərində zorakı sosiallaşmaya, elmə əsaslanan kapitalist cəmiyyətində isə iqtisadi təcridə məruz qalmışlar. Bu gün bir çox qaraçı uşaqları düşmən sosial əhatədə yaşayır. Bu mühitdə onlar bir çox əsas hüquqlardan, məsələn, təhsil, səhiyyə və mənzil hüququndan məhrumdur.

Sual: *“Sizin icmada qaraçılar varmı? Bu uşaqlar məktəbə gedirmi? Başqa uşaqlar qaraçı uşaqlarına necə münasibət göstərir?”*

Ksenofobiya ilə bağlı diskriminasiya

Güclənən qlobalizasiya və cəmiyyətin müxtəlifliyi bəzi insanlarda ksenofobiya – xaricilərə və xarici ölkələrə qarşı qorxu və onların qəbul edilməməsi reaksiyasını doğurur. “Əcnəbi” konsepsiyası cəmiyyətin özü tərəfindən yaradılmış obraz və ideyalara əsaslanır ki, bu obrazlar da bütün “əcnəbi” ideya və münasibətlərin dağıdıcı, mənəviyyətsiz və s. olduğunu təbliğ edir.

Sual: *Öz ölkənizdən ksenofobiyaya aid nümunə gətirə bilərsinizmi? Ksenofobiya uşaqlara necə təsir edir? Onun təsirlərindən azad olmaq üçün siz nə edə bilərsiniz?*

İnsanların çoxu ksenofobiyayı qəbul etməsə də, buna insan hüquqlarına, mədəniyyətə zidd olan bir məsələ kimi baxsa da, ksenofobiya nadir hal deyil. Ksenofobiya ilə bağlı diskriminasiya hərəkətləri, məsələn, təhqir və zorakı hərəkətlər, sözsüz ki, insan hüquqlarının pozulması sayılır.

Cinsi əlamətə görə diskriminasiya

Avropada çətin sezilən və az-çox gizli olan cinsi mənsubiyyətə görə diskriminasiya demək olar ki, hər yerdə yayılmışdır. Bir çox ictimai institutlar, məsələn, kütləvi

informasiya vasitələri, ailə, məktəb və s. kişi və qadın barədə stereotip fikirləri qoruyub saxlayır və yayır. Qərb cəmiyyətində kişilərlə bağlı ənənəvi xüsusiyyətlər hakimiyyətlə bağlıdır: güclü, mərd, nüfuzlu, yaxşı pul qazanan, cəmiyyətin işində fəal olan, cəmiyyət tərəfindən qəbul edilən və s. Qadınların əsas xüsusiyyətləri isə gücsüzlüklə bağlıdır: asılı, nəvazişkar, passiv, ailənin qayğısına qalan. Qadınlara adətən rəhbər vəzifələr verilmir, onların işləri az qiymətləndirilir, az məvacib verilir. Gözlənilən stereotiplərə uyğun gəlməyən oğlan və qızlar tənqidə, məsxərəyə, hətta zorakılığa məruz qala bilər. Belə münaqişələr uşaqların cinsi identifikasiyasına mane ola bilər.

Konfessional əlamətə görə diskriminasiya

Avropada din azadlığı rəsmi olaraq qəbul edilib, lakin buna baxmayaraq dini diskriminasiya geniş yayılıb və bu, çox vaxt irqçilik və ksenofobiya ilə bağlıdır. Əgər keçmişdə Avropada protestantlar, katoliklər və pravoslavlar arasında, eləcə də "rəsmi" kilsələr və müxtəlif sektalar arasında münaqişələr baş verirdisə, indi, demək olar ki, xristianlar arasındakı bu fərqlər əhəmiyyətini xeyli itirmişdir. Hal-hazırda Avropada yəhudi, induist, buddist, baxaist, rastafarian, müsəlman və s. dini icmalar azlıqlar şəklində inkişaf edir. Bu artan dini müxtəlifliyə, eləcə də milyonlarla ateistlərə və qeyri-xristianlara bəzən məhəl qoyulmur.

Sual: *Sizin icmada hansı minoritar (azlıq təşkil edən) dinlər vardır? Bu dinlərin davamçıları öz ibadətlerini harada həyata keçirir?*

Artan islamofobiya xüsusi narahatlıq doğurur. İslamofobiya – Avropada xristianlıqdan sonra ən geniş yayılmış, Balkan yarımadası, Qafqazın bəzi ölkə və regionlarında üstünlük təşkil edən islam dininə qarşı diskriminasiya, qorxu və nifrətin olmasıdır. Son illər ABŞ, İspaniya və İngiltərənin bəzi yerlərində olan hadisələrdən sonra islama qarşı yaranan bu hislərin bir çox Avropa cəmiyyətlərində kök salmış mənfi inanc və münasibəti üzə çıxardı. Bu münasibətin təzahürü kimi islamın rəsmi din olduğunun kifayət qədər qəbul edilməməsi, məscidlərin tikintisinə icazənin verilməməsi, müsəlman dini təşkilat və icmaların dəstəklənməməsi, hicab örtən qız və qadınlara qarşı qadağanın qoyulmasını göstərmək olar.

İslama qarşı ən böyük önmühakimələrdən biri islamın insan hüquqlarına zidd olmasıdır. Bunu təsdiq edənlərin bir çoxu əsasən müsəlman ölkələrində demokratiyanın olmamasını və insan hüquqlarının pozulmasını göstərirlər. Bu zaman onlar belə bir faktı nəzərə almırlar ki, din qeyri-demokratik dövlətin yaradılmasına səbəb olan bir çox faktorlardan sadəcə biridir.

Bir çox önmühakimələr islam haqqında biliklərin olmaması nəticəsində yaranır, belə ki, əksər insanlar islamı terrorizm, ekstremizm, bəzi ölkələrin siyasəti kimi qəbul edir, onlarda islam ancaq belə assosiasiya yaradır. Əslində isə İslam bir çox dinlər kimi dözümlülük, həmrəylik və yaxınlarına sevgini təbliğ edir.

Sağlamlıq imkanları məhdud olan insanlara qarşı diskriminasiya

“Sağlamlıq imkanları məhdud olan” anlayışı müxtəlif halların təsvirini nəzərdə tuta bilər: məhdud imkanlar fiziki, intellektual, sensor və ya psixososial, müvəqqəti və daimi, travma nəticəsində yaranan, yaxud irsi ola bilər. Sağlamlıq imkanları məhdud olan insanlar digər insanlarla eyni hüquqlara malikdir. Lakin bəzən onlar öz hüquqlarını tələb etdikdə müəyyən səbəblərə görə sosial, hüquqi və praktiki maneələrlə üzləşirlər. Buna səbəb məhdud imkanların yanlış qəbul edilməsi və onlara qarşı mənfi fikrin olmasıdır.

Bir çox insanlarda belə bir səhv fikir formalaşmışdır ki, sağlamlıq imkanları məhdud insanlar cəmiyyətin məhsuldar üzvü ola bilməz. Əsas mənfi düşüncə tərzi isə odur ki, bu insanlar “xəstədirlər” və ya səhhətləri pozulmuşdur, onlar zəif, köməksizdir və müalicəyə, sağalmağa, qayğıya ehtiyacları var.

Bundan fərqli olaraq pozitiv yanaşma məhdud imkanları insan müxtəlifliyinin təbii təzahürü kimi qəbul edir, buna şüurlu reaksiya verir, həmin insanların cəmiyyətin həyatında tam iştirakına imkan yaradan tədbirlər görür (məsələn, əlil arabası, onlara işin yerinə yetirilməsi üçün daha çox vaxtın ayrılması). Bu müsbət yanaşma onu nəzərdə tutur ki, cəmiyyət məhdud imkanları olan insanların adaptasiyasına cavabdehdir.

Əlilliyin sosial modeli. Cəmiyyətin həyatında iştirak etmək və öz hüquqlarından istifadə etmək üçün sağlamlıq imkanları məhdud olan insanların qarşısında sosial və fiziki əhatənin yaratdığı maneələr aradan qaldırılmalıdır. Bura fiziki baryerlərin dəyişdirilməsi daxildir, məsələn, əlil arabalarının giriş imkanı olan binalar.

Əlilliyin sosial modeli ilə ayaqlaşmaq üçün sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlar “xüsusi ehtiyacı olan uşaqlar” kimi qəbul edilir. Sosial institutlar bu tələbatları mütləq nəzərə almalı və onlara uyğunlaşmalıdırlar. Bu gün sağlamlıq imkanları məhdud olan bir çox uşaq adi məktəblərdə oxuyur.

“Xüsusi təlim ehtiyacı olan uşaqlar” termini məktəbdə ümumi inkişafdən geri qalan uşaqları da nəzərdə tutur. Məktəblər öz cədvəlini, təlim prosesini və onun təşkilini bu cür uşaqların öz potensialını açma bilmələri üçün uyğunlaşdırmalı, yaxud belə şagirdlərə əlavə dəstək verməlidir. Bu addımlar inklüziv təhsilə doğru hərəkətin bir parçasıdır.

Sual: *Sizin ölkədə sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlar necə təhsil alır? Xüsusi təlim ehtiyacı olan uşaqlar üçün hansı tədbirlər görülür?*

2006-cı ilin dekabrında sađlamlıq imkanları mähduđ olan insanların hüquqları haqqında BMT-nin Bař Assambleyası ilk beynəlxalq saziř – “Əlil Hüquqlarına aid Konvensiya” (İHK) qəbul etmişdir. Avropa Birliyi bu saziři 2007-ci ilin mart ayında imzalamış və bunu “Yeni minilliyin İnsan Hüquqları haqqında ilk ümumi Deklarasiyası” elan etmişdir.

Konvensiya mähduđ imkanları insan müxtəlifliyinin elementi kimi qəbul edir və əlilliyi olan insanların cəmiyyətə verdiyi töhfəni qeyd edir. O, iřtiraka mähdudiyyət qoyulmasını qadađan edir, əlilliyi olan insanların cəmiyyətə fəal qořulmasını dəstəkləyir. Bu konvensiyanın uzunmüddətli məqsədi – sađlamlıq imkanları mähduđ olan insanlara qarřı cəmiyyətdəki münasibəti müsbətə dođru dəyiřdirməklə bütövlükdə cəmiyyəti dəyiřdirməkdir.

Diskriminasiyanın qarřısını almaq məqsədi ilə təlim

Müəllimlər hər bir uřaqda tolerantlıđı, qeyri-diskriminasiya yanařmalarını inkiřaf etdirməyi, müxtəlifliyi rədd etmək əvəzinə qəbul edən və ondan səmərəli istifadə edən öyrədici mühitin yaradılmasını zəruri hesab edirlər. Uřaqlarla iřləyən insanlar, o cümlədən uřaqlar özlərinin və başqalarının diskriminasiya xarakterli davranıřlarına řüurlu yanařmalıdırlar. Rollu oyunları və empatiyanı rəđbətləndirən məřğələlər uřaqlarda məlumatlılıđın inkiřafına köməklik edir, həmçinin diskriminasiyaya uğramış uřaqlarda möhkəmlik və özünəinam hissi inkiřaf etdirir.

Diskriminasiyaya qarřı Avropa mübarizə proqramları

Avropa řurası diskriminasiyaya qarřı mübarizə aparmaq üçün müxtəlif struktur və proqramlar təřkil etmişdir. 1993-cü ildə təřkil olunmuş İrççiliyə və Dözümsüzlüyə qarřı Avropa Komissiyası Avropa řurasına daxil olan ölkələrdə baş verən diskriminasiya və dözümsüzlüyə aid hadisələrin elmi arařdırma əsasında tədqiqatlarını nəřr etdirir. Həm də vətəndař cəmiyyəti nümayəndələri ilə dəyirmi masalar təřkil edir və hökumətlərə ünvanlanan ümumi siyasət tövsiyələrini qəbul edir.

2007-ci ildə Avropa İttifaqının müstəqil orqanı olan Əsas Hüquqlara dair Agentlik yaradıldı. Bu agentlik iřtirakçı ölkələr üçün əsas hüquqlara dair ekspert məsləhətləşmələri aparır. Bundan əlavə, agentliyin iři insan hüquqları məsələləri barədə cəmiyyəti daha çox məlumatlandırmaq və vətəndař cəmiyyəti ilə əməkdařlıq etməyə istiqamətlənmişdir.

Bir sıra Avropa ölkələri ayrı-seçkiliklə mübarizə və bərabərliyin təmin olunması üçün milli bərabərlik orqanları yaratmışlar.

Sual: Ölkənizdə diskriminasiya ilə mübarizə aparmaq üçün hər hansı bir dövlət qurumu varmı?

Avropa Şurası, həmçinin müxtəlif proqramların köməyi ilə maarifləndirmə işinin artırılması üzərində işləyir. "Hamı müxtəlifdir – hamı bərabərdir" devizi altında 2006-2007-ci illərdə keçirilmiş Avropa gənclər kampaniyası üç müxtəlif dəyərlərə həsr olunmuşdu: *müxtəliflik* (fərqli mədəniyyətlərin və ənənələrin zənginliyini qeyd etmək); *insan hüquqları*; *iştirak* (hər kəsə Avropanın quruculuq işində iştirak etmək, hər kəsə özü kimi olmaq, başqa cür olmaq və bərabər olmaq hüququ verilir).

Avropa Şurasının yaratdığı digər kampaniya qaraçılara qarşı ayrı-seçkilik məsələlərinə həsr olunmuş "Dosta" kampaniyasıdır. "Dosta" qaraçı dilində "kifayətdir" deməkdir. Bu maarifləndirici kampaniya qaraçıların digər millətlərlə yaxınlaşması istiqamətində iş aparır.

Buna baxmayaraq, ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizə hələ də davam edir və Avropa Şurası bu istiqamətdə fəaliyyətini daha da genişləndirəcəkdir.

Mənbə: Компасито. Пособие по обучению детей правам человека.
Совет Европы, 2008.

Tərcümə: TİPİ-nin əməkdaşları Xanım Qədimova, Aygün Əliyeva, Salatın Şamilova